

MORGONBRIS

Nr 2

Arbeterskornas tidning — Utgifven af Kvinnornas Fäckförbund.

Juni 1906.

Landsorganisationen.

Då den Sv. Landsorganisationen 1898 bildades, tänkte nog ingen att den inom loppet af få år skulle vinna en så stor tillslutning, som verkligen varit fallet. Den kom ju till under svåra tider och fick genast i början ett varmt mottagande af de lockoutande sågverkspatronerna i Norrland och sedan följde striderna om förningsrätten slag i slag.

Från nästan alla hörn i landet gjorde arbetsgifvarne hvad i deras makt stodo för att genast från början krossa den nya Landsorganisationen och med den afsikten öppnade man konflikter hvarvt man kunde. Dock, svårigheter uppstodo äfven inifrån. Bland arbetarne själfva rådde olika meningar angående den s. k. tvångsanslutningsparagrafen ifråga om anslutning till det socialdemokratiska arbetarepartiet. Enligt denna skulle nämligen hvarje till Landsorganisationen ansluten organisation inom tre år efter sitt inträde i denna äfven ingå i Soc.-Dem. Arbetarepartiet. Efter mångas uppfattning var denna bestämmelse af en sådan natur, att den i vissa fall kunde verka skadligt på organisationernas fackliga intressen, och denna uppfattning fick majoritet för sig på Landsorganisationens kongress 1900, i det man där mildrade paragrafen dithän, att man tog bort tidsbestämmelsen af 3 år, men på samma gång slog fast som Landsorganisationens syftemål att verka för fackföreningarnes inträde i arbetarekommunerna och därigenom i det Soc.-Dem. Arbetarepartiet. Detta beslut tyckes sedermera ha verkat lugnande inom fackföreningsvärlden hvad anslutningen till Soc.-Dem. Arbetarepartiet beträffar.

Att Landsorganisationen verkar till utomordentligt gagn för de organiserade arbetarne, därom kan väl endast en mening vara rådande. Hvad som förlänar denna samlade organisation dess makt är den styrka, som består i att i farans stund kunna förena alla organisationernas kraft som i en hand. Därigenom uppnås en makt, stark och mäktig nog att kunna försvara arbetarnes intressen med en kraft, som aldrig förut under de tidigare organisationsformerna här kun-

nat åstadkommas. Det är solidaritetsprincipen, organiserad i sin högsta och mest storslagna betydelse, och att denna systematiskt ordnade solidaritet är och måste vara den bärande kraften inom Landsorganisationen, därom ha vi under den tid den bestått haft många bevis. Vi behöfva endast påminna om den stora lockouten i fjol sommar, då arbetsgifvarnes organisationer riktade ett väl förberedt hufvudangrepp mot den organiserade arbetarrörelsen, för att i ett slag försöka krossa och söndra denna, som det kostat arbetarne många års kamp

kommande kongressen kommer dock troligtvis att taga upp frågan till behandling.

Af större intresse är det dock, att Landsorganisationen ej endast förenar de redan organiserade arbetarne inom sin ram, utan äfven arbetar för att organisera de många tusende efterblifna arbetare, som ännu stå utanför, och här ligger ett arbetsfält, som tarfvar kraft och energi.

Att organisationsarbetet dock går öfver förväntan framåt, därom gifva siffrorna ett glänsande bevis, ty antalet medlemmar i Landsorganisatio-

så kolossal, beror nog till stor del på de mäns duglighet, som ha sätet i Landssekretariatet.

Ordföranden, hr Herman Lindqvist, öfvertog denna post efter red. Fr. Sterky's död 1900. Med sällsynt skarpsinne och klok beräkning, förenad med ett djupt och allvarligt intresse för den institution, han själf varit med om att skapa, har det lyckats hr Lindqvist att ständigt, om än ofta under kritiska omständigheter, föra Landsorganisationen framåt. Den erfarenhet han under sitt mångåriga arbete inom rörelsen vunnit, har i rikt mått kommit sekretariatet till godo och vid sin sida har han haft dugliga, pröfvade krafter. Hr Ernst Söderberg, Landsorganisationens kassör, är känd af många, dels från sin tidigare verksamhet som Måleriarbetareförbundets förtroendeman, men kanske mera genom sitt arbete inom sekretariatet och de praktiska gedigna föredrag, som han hållit för olika arbetargrupper. Hr C. E. Tholin, äfven han en populär och gärna hörd talare, hr J. Andreasson, hvilken med sin diplomatiska förmåga och sin mångåriga kändedom om fackföreningsrörelsen säkert har fyllt en stor uppgift inom Sekretariatet, och slutligen hr And. Sjöstedt och Ch. Lindley, den förre Bageriarbetareförbundets stiftare och uppskattade förtroendeman och den senare känd i synnerhet för den utomordentliga insats han gjort inom arbetarerörelsen genom att organisera och man skulle nära på kunna säga kultivera hamnarbetarekåren och att från Sveriges alla städer samla dessa under Transportarbetareförbundet, hvars förtroendeman hr Ch. Lindley är, samt sist men icke sämst hr Sv. Persson, Träarbetareförbundets förutvarande förtroendeman, nu mera medarbetare i Socialdemokraten, medlem i Stockholms Arbetarekommuns styrelse, uppburen folktalare m. m. Dessa män ha i förening utfört ett stort arbete för vår sak och vårt parti.

Det är icke vår mening att med dessa rader strö blommor för »påfvarna». Sådant anses ju numera för högst omodärnt. Vi ha blott velat påpeka det duktiga arbete, som enligt vår mening utförts under de förfutna tre åren, samt därtill foga en önskan om god fortsättning i samma spår. Inom Landsorganisationen böra alla

HERMAN LINDQVIST.

ERNST SÖDERBERG.

och möda att bygga upp. Detta försök, som så många andra, misslyckades totalt, tack vare sammanhållningen inom Landsorganisationen, hvilken numera är så väl samarbetad, att den verkar som ett väl smordt jättemaskineri, hvilket icke gnisslar i fogarne.

Landsorganisationen verkar f. n. endast som försvars-, ej som angreppsorganisation. Huruvida vi någonsin komma dit, att äfven denna senare form för klasskampen kommer att vinna Landsorganisationens understöd är en framtidsfråga, som emellertid för många, och synnerligen de mindre starka organisationerna, har en stor betydelse. Dock, denna tanke kanske stöter på så stora praktiska svårigheter, att den ej kan realiseras. Den

nen har på de senaste tre åren mera än fördubblats. Vid senaste kongressen 1903 voro till Landsorganisationen anslutna 24 fackf. med 718 föreningar, utgörande tillsammans 39,000 medlemmar, däraf 1,230 kvinnor. Enligt uppgift från Landssekretariatet om ställningen till den nu stundande kongressen i början af augusti, se siffrorna ut så här. För närvarande äro anslutna 30 fackf. med 1,350 föreningar, utgörande cirka 94,000 medlemmar, däraf mellan 6 å 7,000 kvinnor. I sanning en storslagen framgång.

Det är nog ingen lätt uppgift Landssekretariatet fått sig anförtrott att styra och leda alla dessa många viljor i en bestämd riktning. Att allt detta lyckats så väl och framgången blifvit

arbetets män och kvinnor samlas. Må det lyckas oss att i en nära framtid få de efterblifna med.

Bref från Finland.

Ni begär underrättelser från Finland och i synnerhet en skildring af stämningen bland våra kvinnor efter rösträttsfrågans lösning. Gärna skulle jag i detalj villfara Er begäran, men jag fruktar att min förmåga är därtill allt för ringa.

Att vi kvinnor äro glada öfver sakens slutliga vändning, är alldeles själfallet. Det kändes som om en sten fallit från bröstet, när vi blefvo öfvertygade om, att drömmen om kvinnans rösträtt blef verklighet och att med detsamma hennes *valbarhet* sanktionerades. Att hon ej skulle bli valbar, det fruktade vi i det längsta, ty vi visste, att några af våra ledande män voro hugade att neka kvinnan denna rätt, ty om ock de låtsade frukta för kvinnans omogenhet i allmänna frågor, så fruktade de dock mera att förlora sin egen makt. Därför var spänningen bland oss mycket stor. Därför voro vi beredda att med tillhjälp af en generalstrejk drifva vår vilja igenom. Vi voro färdiga att gå till ytterlighet, att strejka *ensamma* utan våra mäns medverkan. Vid våra demonstrationer räknade vi lika många kvinnliga deltagare som män. Och dock fruktade vi, att till och med våra manliga meningsfränder dock skulle i nöden lämna oss i sticket. Föreställ Er då vår glädje, när vi såsom det första folket i Europa fingo allmän rösträtt för båda könen! Vi hoppas, att vi ej bli lämnade såsom ett enastående exempel i Europa. Vi tro, att vi skola få många ännu mera entusiasmerade efterföljare.

Något absolut separat program hafva vi ännu ej uppsatt, ty vår tid är så upptagen af mångahanda politiska förvecklingar. Därför kan jag ej heller ännu klargöra detta helt. Men säkert är, att all slags agitation för ett friare och sundare samhällsskick skall fortsättas. Nu börjar väl den vanliga valkampanjen och för den böra folkets begrepp utvecklas och klargöras och kvinnorna göras själfständiga, att de ej af dumhet eller pekuniära skäl öfvergå till fiendens parti.

Finlands arbetarparti har vunnit ett stort slag med den allmänna rösträtts- och landtdagsreformen, och det bästa af allt är, att kvinnorna nu faktiskt, i synnerhet de proletariska, tillsammans — och icke efter männen — blifvit fullt lika berättigade samhällsmedlemmar.

Framtiden ställer stora kraf på oss. Den kräfver insikter i alla samhällsfrågor. Men dessförinnan måste vi få *kommunal rösträtt* för att kunna lära oss att direkt också ingripa i den administrativa regeringen. Vi hoppas att den soc.-dem. frågans lösning kommer att ligga kvinnorna närmast om hjärtat, ty alla äro vi dock kapitalismens offer. Och om vi dock ej äro bevandrade i samhällslärens sofistiska teorier, så hafva vi dock lärt oss

något i livets skola och detta bör dock äfven väga något i samhällets vågskål.

Framtiden skall utvisa, huru hälsosam denna rösträttsreform var för vårt land. Nu kunna vi ej säga annat, än att vi äro oändligt glada och tacksamma, fastän vissa inskränkingar och klausuler i rösträttslagen äro förnedrande för kvinnan. Men vi hoppas, att nya samhällsförändringar äfven afskaffa dessa missgrepp, i synnerhet sedan den nationalekonomiska frågan i samhället blifvit fullständigt löst.

Helsingfors 19/6 1906.

Mina Siltanpää.

Arbeterskorna och nutidens kvinnofråga

af

Clara Zetkin.

(Forts. fr. nr 4 1905.)

Kvinnan och barnuppföstran.

IV.

Under det föregående ordandet om kvinnans förändrade ställning och roll har påvisats att de ekonomiska förhållandena gjort den förra »husmodren» till en i ekonomiskt hänseende öfvervunnen ståndpunkt, att det kvinnliga släktets verksamhet och intresse förlagts från familjens sköte till samhället.

Vi hafva då endast berört husmodrens verksamhet från *ekonomisk* synpunkt och lämnade ur sikte den andra sidan af hennes verksamhet, hennes af diktande och filosoferande kalkbörgare besjungna »naturliga uppgift» — att vara *mor*.

»Kvinnan måste bevaras åt sina modersplikter, åt barnen», under det fältropet drager man ofta i härad mot det kvinnliga släktets befrielsesträfvanden. Med den förklaring, som man icke tål emotsagd, att kvinnans naturliga uppgift är moderskapet och att uppfostra barnen, tror man sig redan på förhand kunna nedslå hvarje kvinnans anspråk på plikter och rättigheter inom samhället och detta till och med i dubbel måtto, nämligen af »moraliska» skäl.

Som bekant älskar kalkbörgaren ingenting så mycket som att befria sig från obekväma fakta och förhållanden genom moraliska skäl. »Moraliska skäl» äro klädsamma och kosta dessutom ingenting, de befria från eftertanke och ge tillfälle till de mest härligt klingande, utnötta fraser. Den borgerliga moralen är den buske, i hvilken strutsen gömmer hufvudet, då något obehagligt nalkas. Den måste ock i främsta rummet till då det gäller att hålla kvinnan fjättrad till hemmet.

Under dekretet om kvinnans »naturliga uppgift» att föda och uppfostra barn, komma naturligt icke tusende och åter tusende kvinnor, som aldrig kunna få möjlighet att utföra sina modersplikter. Och dock är deras antal, tack vare samhällsförhållandena, öpphörligt i stigande, och frågan efter förvärf är en lifsfråga för dem. Till följe af krig, som rycka bort många tusende unga män och ännu mera till följe af de allt större svårigheterna att bilda hushåll aftager äktenskapens antal; den dåliga ekonomiska ställningen, egendoms- och förvärfsvillkoren medföra ock i många fall inom äktenskapet att makarne afhålla sig från att skaffa barn till världen; den dåliga fysiska utvecklingen — för det mesta också den en följd af samhällsförhållandena — gör det omöjligt för många kvinnor att föda barn eller åtminstone att föda sunda, lifskraftiga barn. Med hvilken rätt fast-

slå en regel för alla dessa kvinnor, som sakna förutsättningar för att kunna uppfylla den?

Men å andra sidan: är manne den kvinna, hvilken som moder står i kretsen af sina barn, verkligen en dugande *uppföstrarinna*, och kan hon vara det under nuvarande förhållanden?

Kasta vi en blick på det öfre tiotusendets familjer, så finna vi, att kvinnan där vanligen utför denna sin »naturliga uppgift» därigenom, att hon allt efter som barnen utveckla sig betalar ett antal främmande krafter, fysiska och andliga lönarbetare, på hvilka hon vältrar alla sina »modersplikter», och endast af hjärtat beklagar att hon ej äfven kan öfverlåta den besvärliga födelseakten på legda personer. Efter amman följer barnflickan, så komma guvernanter och informatorer, lärare och lärarinnor. Till följe af de goda ekonomiska förhållandena öfverlämnas barnens kroppsliga, andliga och moraliska uppfostran till *fackmän*, och modersplikterna inskränka sig till att välja dessa fackmän samt att betala dem och kanske äfven att ha öfverinseende öfver dem. Inom dessa kretsar utför modren endast i sällsynta fall något direkt inflytande på sina barns utveckling, och ännu mera sällan är detta inflytande ett i uppfostringshänseende förnuftigt och välgörande.

Det som öfverflödet medför hos storborgareklassen, det medför nöden hos proletariatet. Ju mindre och osäkrare mannens förtjänst är, ju mera det blir till ett nödvändighetens järnhårda bud att kvinnan måste förvärfva något för att hjälpa till att täcka familjens underhållskostnader, desto mindre blir det henne också möjligt att iefva med sina barn, att befatta sig med deras uppfostran.

De materiella förhållandena hafva sålunda både inom de högre och lägre klasserna verkat detsamma: de hafva undandragit barnens uppfostran från modern; deras uppfostran är icke längre i hufvudsak ett verk af personer, som sammanknytas genom familjeband, utan af utom familjen stående personer, ja ofta af personer som lefva utom densamma. De nya produktionsvillkoren hafva icke blott fränbändt kvinnan en stor del af arbetet för hushållet, utan dessutom redan en stor del af barnuppföstran, och detta resultat är detsamma för storborgareklassens som för proletariatets kvinnor.

Men i följderna af detta tillstånd visar sig däremot samma genomgripande skillnad som mellan de förras lyxuppfyllda, sysslolösa lif och de senares nedbrytande öfverarbete.

Kapitalistens hustru kan utvälja lämpliga ställföreträdare, förträffligt utbildade facklärd till sina barns uppfostran. Dessas förmåga ställer kanske hennes egen förmåga helt och hållet i skuggan; barnen utveckla sig under gynnsamma förutsättningar.

Hur annorlunda för arbeterskan! Barnens uppfostrare heter oundvikligt: slumpen; den enda skola, som konsekvent inverkar på deras utveckling: nöden. Den rikes hustru, som nekar sitt barn bröstet för att hennes former ej skola lida skada, låter en »kraftig amma från landet» ge det sundare mjölk än hennes egen, genom fädernas synden fördärfvade organism kan åstadkomma. De personer, som öfvervaka och leda barnets vidare utveckling, äro särskildt utbildade för sina uppgifter. Arbetarhustrun kan däremot i allmänhet icke tänka på att ge sitt barn någon motsvarande ersättning för den vård hon själf skulle ge barnet. Om icke sjukdom och dålig föda hindrar att barnet får näring vid modersbröstet, så lägga förvärfsvillkoren ett hinder i vägen. Kanske måste modren lega ut sig som amma åt de rika, men ännu oftare kallas hon, då dagen knappt gryr, af fabrikspipans gälla ljud till sitt arbete. Hela den långa arbetsdagen förblir hon fastkedjad vid maskinen;

hon får endast tid att rusa hem under den knappt tillmätta middags-tiden — förutsatt att hon bor i närheten af fabriken — för att kasta en flyktig blick på barnet och gifva det föda.

Under tiden är den lille öfverlämnad åt något äldre syskons omsorger, eller åt en grannkvinnas goda vilja; kanske till och med åt någon annan betald person, som drifver »barnavård» som affär och »gör änglar» af barnen. För att den lilla skrikhalsen skall hålla sig tyst så länge som möjligt stoppas den vanliga, smutsiga sudder i munnen på honom, om man inte rent af, för att han skall sofva riktigt djupt och godt, ger honom sömngifvande medel, som kunna medföra döden eller idiotism. I stället för modersmjölken får han tunn, förfalskad komjolk och allehanda »näringemedel för barn», om hvilka det gäller att de endast i lyckligare fall icke verka rent af som gift på den späda organismen. Med den öfriga barnavården, med iakttagande af hälso- och renlighetsföreskrifter, ser det likadant ut som med födan. Godt ifall arbeterskan kan begagna sig af en god barnkrubba eller annan anstalt som har uppsikt öfver barn. — När den första tiden är öfverstånden så anförtros barnet åt den mycket betänkliga uppsikten af äldre syskon eller bekanta, eller också blir det alls inte öfvervakat utan har oinskränkt frihet att bränna sig, falla i vatt-net, störta ut genom fönstret o. s. v. Kanske kan det få tillträde till någon barnvårdsanstalt eller dylikt och får därifrån komma i folkskolan. Modren andas ut; hon är öfvertygad om att barnet åtminstone är under uppsikt några timmar, att faran för att det skall taga skada åtminstone är förminskad. Men barnavårdsanstalterna och folkskolan erbjuda barnen långt ifrån det de skulle; och så länge klassstaten består skola de aldrig erbjuda dem det. För proletarkvinnan kan det sålunda blott bli tal om en uppsikt öfver barnen, som skall skydda dem från de största skadorna.

Regeln är sålunda bland denna klass, att modren icke kan välja det slag af vård och uppfostran, som synes henne mest ägnad för barnens utveckling, utan att hon måste välja det, som är billigast för henne att komma öfver och som lämnar henne mest tid till förvärf. Hon själf kan blott öfva inflytande på sitt barns utveckling under de korta pauserna i hennes arbete, på sön- och hälgdagar — om hon ej måste arbeta på dessa dagar eller på öfvertid. Hennes kropp är då utsläpad, hennes sinne nedtryckt och på hennes lediga stunder väntar henne vanligen ett dubbelt arbete; det gäller då att raska undan det hon under arbetet för det dagliga brödet försummat i hushållet. Hur skall kvinnan under sådana förhållanden vara i stånd att inverka *gynnsamt* på sina barns utveckling?

Återstår ännu den gamla, goda *medelklassen*, detta raritetskabinett för alla för länge sedan utlevade institutioner, detta skydd för alla begrepp och tillstånd, som voro dyra och heliga för våra farföräldrar. Men förhållandena inom medelklassen äro intet i afseende sådana, att man ur dem kan draga några allmängiltiga slutsatser. Småborgarklassen är ohjälpligt dömd till undergång och måste sjunka ned till proletariatet, med undantag af några af dess medlemmar, som kunna höja sig upp till storborgarklassen. Kvinnorna, som tillhöra den bättre ställda småborgarklassen, söka så mycket som möjligt apa efter sina systrar inom storborgarklassen i att undandraga sig barnens uppfostran. Den stora massan af småborgarfruar tvingas genom att de måste arbeta som sömmerskor, stickerskor, lärarinnor, nästan in i samma läge som arbetarhustrun. Barnens vård och uppfostran glider sålunda äfven i den klassen alltmärta ur moderns händer.

I det att sålunda de nya produk-

tionsförhållandena tillintetgjorde tillverkningen inom familjen af dess nödvändighetsartiklar, rycktes marken undan barnens uppfostran inom familjen. Kvinnan, som arbetar inom samhället, drogs bort från sin »naturliga» uppgift, som för öfrigt blott var naturlig så länge den stod i öfverensmelse med de ekonomiska förhållandena.

Barnens vård och uppfostran kunde endast vara en uteslutande moderlig syssla så länge kvinnan var fjättrad till hemmet till följd af de ekonomiska förhållandena, genom det sätt på hvilket dessa voro ordnade. Familjelifvet blef också i detta afseende grundligt förändrat genom de moderna produktionsvillkoren; ty familjen var ingen moralisk enhet, utan en ekonomisk enhet. I och med att de ekonomiska grundvillkoren för dess bestånd förvandlades, måste ock dess så kallade moraliska plikter och uppgifter förändras, måste samhället gemensamt uppträda som dess arftagare äfven i den riktningen.

Denna förvandlingsprocess är tyvärr ännu icke slut. Kampen mellan det gamla och det nya, de svåra förhållandena under *öfvergångstiden* gifva sig också tillkänna i all sin hårdhet beträffande barnuppfostran. Men förvandlingsprocessen har redan gått så långt, att man icke kan tvifla om utgången. *Barnuppfostran måste förläggas och blir förlagd från familjen till samhället*; den måste öfvergå från modrens händer till *pedagogernas* (barnuppfostrarnes) i ordets vidsträcktaste bemärkelse. Kvinnan blir icke blott som husfru utan också i egenskap af moder fri för att utföra samhälligt arbete allt efter sin individuella böjelse och sin förmåga samt i enlighet med samhällets behof — hennes ställning kommer också häri att bli mer och mer lika mannens.

Alla sentimentala utläggningar kunna ej ändra ett jota i detta.

(Forts.)

Vårblommor.

Af alla de blommor,
som blomma på jorden
och jubla åt lifvet
och vissna och dö,
de ljufvaste äro
de hvita om våren,
de första som spira
ur smältande snö.

De äro som tårar
i lyckliga ögon,
som undrande vidgas
mot allt hvad de se
— som tankar, som drömmar
i vårliga sinnen:
och vackrare finns ej
i världen än de.

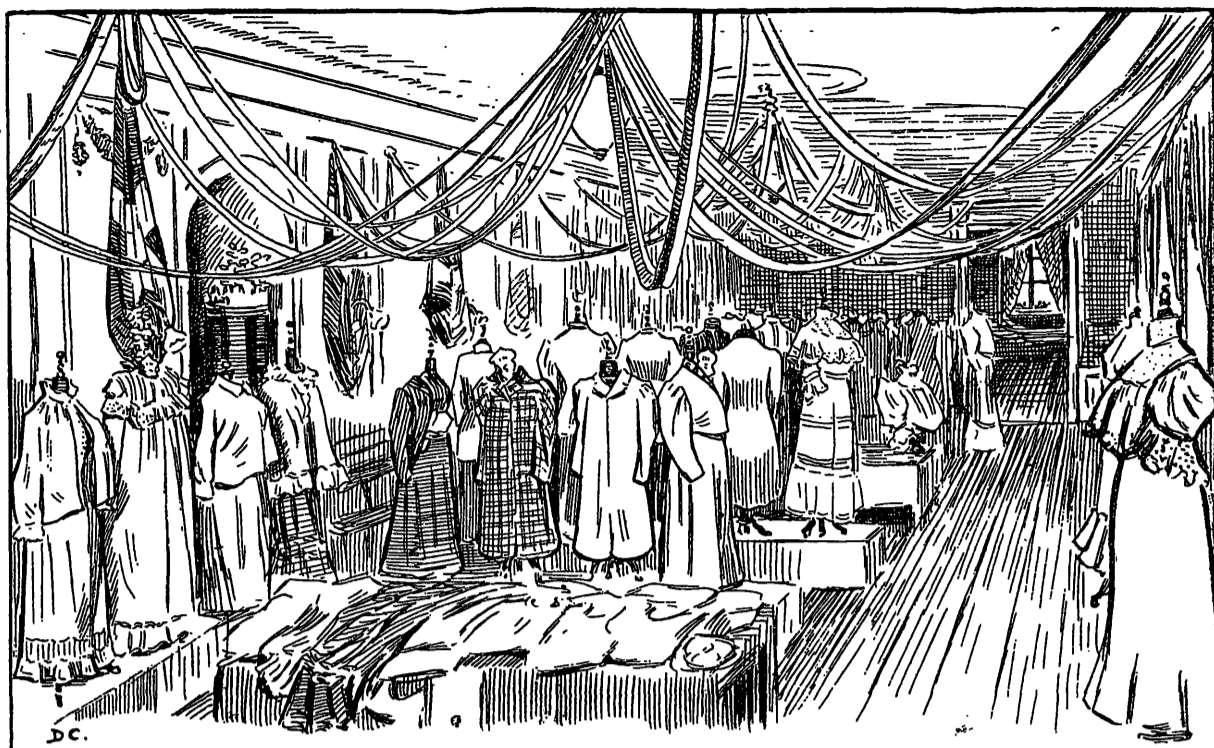
Det unga blir gammalt,
det ljufva skall vissna,
det vårliga hvita
omsider förgår.
Men kan du, så lägg i
din stambok en blomma,
och göm den för kampens
och sorgernas år!

1899.

Ebba Westberg.

(Tjänarinnebladet.)

En sömmerskeförening har bildats i Eslöf och vunnit ganska stor tillslutning samt uttalade sig för att ingå i kvinnornas fackförbund. Det är efter ett föredrag af Fru *Elma Daniels-son* från Malmö, som föreningen tillkommit. Vi hoppas den nya föreningen fortsätter med ett energisk upplysningsarbete bland sömmerskorna i Eslöf och att de må lyckas få alla med.

Sömmerskornas hemarbetsutställning i Köpenhamn.

Sömmerskornas förbund i Köpenhamn har nyligen anordnat en utställning af hemarbete inom damkonfektion.

Utställningen har väckt uppmärksamhet i vida kretsar, och tillströmningen af besökande var så stor, att man nödgades begära extra tillstånd att hålla utställningen öppen ett par dagar längre än från början var bestämt.

Syftemålet med utställningen var att för den köpande allmänheten få tillfälle att afslöja de usla löneförhållanden, hvarunder sömmerskorna inom damkonfektionerna få arbeta och lida, och detta lyckades öfver förväntan. Utställningen blef en succés för sömmerskorna, på samma gång som den genom sin hela karaktär utgjorde en skarp tillrättavising för de arbetsgifvare, som med förkärlek spekulerade i svältlöner åt kvinnorna.

Utställningen omfattade omkring 70 olika damkostymer, däribland fina svarta och ljusa klädespromenadkostymer, silkesrober, kappor, kjolar, kavajer, blusar samt linneutstyrselar, från fina med broderi och spetsar till mera ordinära. Hvarje plagg var påhäktad en lapp med uppgift på arbetslön samt tiden som åtgått för plaggets tillverkande. Dessa uppgifter brakte många af de besökande att häpnna, ty få af de burgna kvinnorna ana, under hvilka tryckta förhållande sömmerskorna få leva, eller för hvilka skandallöst låga löner de tillverka dessa ofta så smakfulla och dyrbara dräkter, med hjälp af hvilka dessa kvinnor försköna sig själfva och öka njutningarna i sin tillvaro. Dessa enkla löneuppgifter väckte säkert tanken om ansvar till lif hos många af de besökande, de stodo här inför en af samhällets skuggsidor, som de aldrig förut beaktat. Men de väckte äfven förbittring bland stadens grosshandlarematadorer i damkonfektionerna, ty hvarför behöfver allmänheten få vetskap om sömmerskelöner.

För att noggrant illustrera plaggens tillverkning, var en särskild afdelning inredd till verkstad. Man såg här sömmerskorna i verksamhet vid nål, maskin och pressjärn, och allmänheten hade här tillfälle att genom ett besök få en inblick i sömmerskeyrket's mysterier.

Med utställningen var förknippad en tombola, där de utställda föremålen utlottades. Numren hade stryckande åtgång och hela företaget resulterade i en god ekonomisk vinst för förbundet.

Man ämnar nu att med hjälp af dessa medel realisera en länge närd plan, nämligen att öppna egen syateljé, där medlemmarna kunna finna sysselsättning. Arbetslönerna skola bestämmas efter en af förbundet fast-

ställd prislista, samt eventuellt med andel i vinsten för sömmerskorna.

Ateljén kommer ej att åtaga sig arbete för konfektionsaffärerna, utan endast för privata kunder. Man ämnar skaffa mera kapital genom andelsteckning.

Många af de besökande har uppmanat sömmerskorna att realisera denna plan, så att vinsten kan komma sömmerskorna själfva tillgodo i stället för att såsom nu gå i mellanhandernas och kapitalisternas fickor.

Andelarne skola vara på 10 kr., men komma dock att i första hand försäljas bland sömmerskorna själfva med afbetalningsvilkor å 1 kr. pr vecka.

Med ateljén förbindes en fackskola, där kvinnor under sakkunnig ledning kunna lära sig yrkets alla delar, och icke, såsom nu är fallet på ateljéerna, bara en specialitet. Undervisningen kommer att omfatta alla olika bräncher inom damkonfektionerna.

Som man ser är det ett steg i rätt riktning sömmerskornas organisation tagit. Det gäller nu att praktiskt arbeta för sakens fromma i det nya spåret. Vi hoppas och tro att såväl förmåga, som vilja finns hos sömmerskorna att betrygga det nya företaget framtid.

Kvinnornas masspetition

kräver ofantligt mycket arbete. Att sprida listor i hundratusental öfver hela landet och att samla namn på dem är ingen småsak, därtill fordras stor uthållighet och en brinnande tro på att saken skall kunna gagna.

Hufvudvillkoret för att ett önskvärdt resultat skall kunna ernås är, att en lista skall hitta vägen in till hvarje kvinna, antingen hon bor i slott eller koja, är gift eller ogift, gammal eller ung. Detta möter dock vida större svårigheter än någon kan ana, som ej deltagit i arbetet.

Men äro listorna en gång spridda i stor utsträckning, så vågar man hoppas och tro, att massor af kvinnor, i samma ögonblick de läsa listans öfverskrift, skola känna sanningen af den enkla orden: »Vi undertecknade svenska kvinnor anse att, då kvinnan har samma skyldighet att lyda lagen som mannen, rättvisan kräver, att hon äfven får samma rätt som han att deltaga i valet af lagstiftare».

Det har också visat sig, att fastän namnsamlingen ännu endast pågått en kortare tid, redan omkring 60,000 kvinnor undertecknat petitionen, ett i sanning aktmingsbjudande antal, när man besinnar, hur föga öfvade kvinnorna äro att manövrera dylika stora apparater.

Men 60,000, det är ändock ingen siffra, som räcker till att beveka riksdagen att ge alla Sveriges kvinnor rösträtt. Jag har hört mer än en riksdagsman resonera så: »Om kvinnornas intresse för att få politisk rösträtt inte ens är så stort, att det förmår dem att teckna sitt namn på en begäran därom, då äro deras allmänna och politiska vakenhet ännu för obetydliga, att de rimligtvis kunna hoppas att få dem beaktade inom riksdagen». Den tanken har jag för öfrigt från många betydande håll hört uttalad, och jag kan ej annat än erkänna, att den har ett visst berättigande.

Därför måste vi nu ta upp namnsamlingsarbetet på allvar, med hela den sega

energi, som vi kvinnor kunna prestera, när vi vilja. Vi få inte nöja oss med att ta emot de namn, som bjudas oss — nej, vi måste gå omkring och öfvertyga och förklara, att det är kvinnans plikt lika väl som mannens att bidraga till att de ädlaste och bästa män bli valda till riksdagsmän, de som vilja hjälpa fram vårt folk till största möjliga upplysning, välmåga och lycka, de som vilja göra landet fruktbart, de som vilja med sparsamhet handskas med de medel, som folket, ofta med stor uppoffring, betalat i direkta och indirekta skatter och — siet men icke minst — de som vilja bevaka kvinnornas intressen.

Men detta är omöjligt för oss att kunna göra, så länge vi sakna politisk rösträtt. *Finlands kvinnor ha redan vunnit full medborgarrätt*. Landtdagen beviljade 29 maj i år politisk rösträtt och valbarhet åt alla kvinnor — gifta och ogifta — som fyllt 24 år och betala 1 mark d. v. s. 70 öre kronoskatt.

Denna glädjande händelse kommer helt visst att bli oss en hjälp. *Vår fråga har f. ö. vid 1906 års riksdag tagit ett stort steg framåt i det att riksdagens båda kamrar i skrifvelse till Kgl. Maj:t begärt utredning angående politisk rösträtt för kvinnan*.

Nu ha alla Sveriges kvinnor ett enastående tillfälle att genom att teckna sitt namn på en petitionslista uttrycka sin önskan, att politisk rösträtt må tillerkännas svensk kvinna på samma vilkor som svensk man. Ett sådant tillfälle återkommer kanske icke.

Hvem af oss skulle icke vilja visa hela världen, att i Sverige stå kvinnorna så högt, att de ej längre vilja låta sig nöja med att betraktas som barn! De vilja bli jämställda och medansvariga med mannen och vilja tjäna sitt fosterland med sin röst vid val af folkrepresentanter lika väl som med sitt arbete för öfrigt.

Därför, låt oss nu inte förtrötta, inte falla modet, om vi någon dag få endast nej, endast oförstående, endast ett öfverlägset smäleende. Den, som svarar oss med allt detta i dag, kommer kanske i morgon, manad af vunnit öfvertygelse, och ger oss icke blott sitt eget namn, utan erbjuder tillika sin hjälp att äfven samla andras.

Hoppas, tro och arbeta med förnyad styrka för hvar dag, och kvinnornas masspetition skall inom kort vara ett verksamt medel att påverka dem, som ha afgörandet i sin hand! Och låt se, att petitionen blir en ära för Sverige och dess kvinnor!
Stockholm i juni 1906.

Ann-Margret Holmgren,
f. Tersmeden.

Enligt beslut på Kv. fackf. möte utsändes listor till alla afd. inom förbundet för insamling af namn.

En hvar kvinna bör genom att skriva sitt namn tillkännagifva sin vilja, samt samla namn bland kvinnorna så påtryckningen kan blifva så eftertrycklig som möjligt.

Styrelsen för Kv. Fackförb.

Kooperativa syfabriken Linnea har börjat sin verksamhet med ett mindre antal sömmerskor, för tillverkning af proffer af olika slag.

Beställningar från skilda håll inkomma redan.

Vi hoppas att detta företag måtte vinna sympati bland arbetarne, så de göra sina beställningar där i stället för att i bodarne köpa dåligare varor. Äfven uppmana vi föreningarna, att teckna andelar.

Fabrikens adress är: *Kooperativa syfabriken Linnéa, Birkagatan 15.*

Ännu något om hemarbets- utställningen i Berlin.

I en artikel i denna tidnings marsnummer har redogjorts för den utställning af hemarbetsalster, som detta år afhöllits i Berlin. Få utställningar ha väckt ett sådant oerhördt uppseende icke blott inom Tyskland utan öfver hela den civiliserade världen. Många undersökningar af hemarbetarnas ställning ha förut gjorts både på allmänt och enskildt initiativ och rader af böcker ha skrivits därom, men detta var att bringa dessa fakta inför den stora allmänheten på ett sådant sätt, att den måste lära, måste förstå. På ett förfärande tydligt sätt fingo de för sina ögon framlagda bevisen för tillvaron af ett elände, som de kanske dunkelt anat, men aldrig velat riktigt tro på. Det blef dem klart icke blott att tusentals människor måste lefva på en arbetsförtjänst, som stod i det orimligaste förhållande till arbetstid och till varans handelspris utan äfven, att dessa handelsvaror ofta tillverkades under så osunda och ohygieniska förhållanden, att de i själva verket utgjorde en stor fara för samhället i sin helhet. Uppslaget till denna utställning kom från de organiserade arbetarna. 1902 hölls en fackförbundskongress i Stuttgart, där bland andra frågor äfven hemarbetarnas ställning togs upp. De referat däröfver som gjordes voro af den natur, att man beslöt anordna en särskild kongress för denna fråga ensamt, till hvilken man skulle inbjuda olika för saken intresserade personer och korporationer.

En sådan hemarbetskongress kom också till stånd i mars 1904 i Berlin. En hel del goda referat och gifvande diskussioner förekommo, men största uppseendet väckte dock en liten utställning af hemarbetsalster, som i all hast anordnats på initiativ af metallarbetarförbundet. Professor Sombart, en känd nationalekonom, sade om denna utställning: »Utan att vilja föringra de ärade talarnas värde måste jag dock säga, att detta är kongressens största resultat. Ett par timmar tillbragta i denna utställning föra en in uti en värld fylld af skräck och elände. Mina herrar! denna utställning bör göras mångdubbelt stor och flyttas till Berlin W!» (den rikare delen af Berlin). Ehuru man då strax ej kunde ena sig om sättet att sätta denna plan i verket, så förföll dock ej tanken därpå. När därför prof. Franke, ordförande i föreningen *Social Politik* omkring 1/2 år därefter upptog saken, fann han marken väl beredd. Han lyckades intressera en del socialt intresserade personer därför samt skaffa en del pengar. Därpå utlystes ett möte med representanter för olika fackförbund och andra föreningar, där prof. Franke framlade det förslaget att organisationer och föreningar själva skulle insamla material; föreningen för *Social Politik* åter skulle åtaga sig att framlägga detta material för allmänhetens ögon och laga att saken blefve känd. Resultatet af detta möte blef en anslutning af ett 30-tal fackförbund af olika politisk och religiös färg. En kommitté bildades som skulle sköta propagandan, bearbeta det statistiska materialet och ordna själva utställningen.

Under ett år var man sysselsatt med att på olika håll anskaffa material. Vanligen var det de olika organisationernas förtroendeman som under sina resor fick reda på hvar hemarbete förekom, hvarpå de insamlade uppgifter och inköpte material. Hur detta sedermera utställdes är redan skildradt i denna tidning. Att utställningen var besökt kunna vi förstå, när inkomsten af inträdesbiljetterna (25 pfg) uppgick till en summa af 12,203 mark. Det lär ha varit omkring 90,000 besökande under de 6 veckor den var öppen. Ej heller voro de intryck som dessa besökande fingo något som kunde glömmas nästa dag. Då jag vid påsktiden kom till

Berlin voro sinnena ännu i sådan svallning, att denna utställning var det allmänna samtalsämnet och krafvet på en lagstiftning på detta område blef starkare med hvarje dag. Äfven andra försök att råda bot voro å färde. Flere kvinnoföreningar hade slagit sig tillsammans för att bilda en s. k. konsumentliga.

Man hade fått klart för sig, att det icke blott var försäljarna, som pressade ner priserna och därmed arbetslönerna utan att den stora allmänheten, som envisades att vilja köpa billigt och dåligt, måste taga en god del af skulden på sig. Afsikten med denna förening skulle därför bli, att dess medlemmar förbunde sig att endast köpa varor hos fabrikanter som gäfvoro ordentliga löner och man skulle för detta ändamål utge s. k. *hvita listor* med namn på de bodar som uppfyllde dessa kraf. Men ännu vidare skulle resultatet af denna utställning sträcka sig. *Daily News*, en stor engelsk tidning, tog upp idén och i maj detta år har öppnats en liknande ut-

stalades. Likaledes beslöts att medels utsändandet af ett cirkulär till fackföreningarna inom de yrken som möjligen kunde tänkas hafva några former af hemarbete, söka åstadkomma en förberedande undersökning. Det är nu att hoppas, att dessa cirkulär skola upptagas med sympati och förståelse landet rundt.

En verklig undersökning af hemarbetarnas ställning i vårt land är ju en sak som borde ligga alla om hjärtat så väl af intresse för våra mindre lyckligt löttade medmänniskor som ock för samhället i dess helhet, ty det elände, som på många håll råder inom detta område är en kräftska, som fräter vida omkring sig och hvars verkningar äro större än någon kan ana.

Kerstin Hesselgren.

Kata Dalström.

Våra läsare känna troligtvis alla vår kvinnliga partiatagator fru Kata Dal-

ställning i London. Där utställer man icke blott hemarbetsalster utan hemarbeterskor utföra på stället de olika föremål, som finnas framlagda till allmänhetens pröfning och kunna själva ge upplysningar om de förhållanden under hvilka de lefva.

I Köpenhamn har man också gjort en liten utställning i samma väg af färdiggjorda kläder.

Ej heller vårt land har gått oberördt af saken. Redan i april bildades vid Centralförbundets för Socialt arbete (C. S. A.) årsmöte en kommitté, som fick i uppdrag att utröna hurvida en dylik utställning vore lämplig äfven hos oss. Man hade från början klart för sig, att ett dylikt arbete endast kunde utföras under samverkan med de organiserade arbetarna. Kommitténs första åtgärd var därför att söka med sig associerade arbetarrepresentanter och lyckades det dem att förvärfva från arbetarehåll flera dugtiga krafter som medlemmar af kommittén. På ett möte med representanter för fackförbundens styrelser, afhållet i Folkets hus, inträdde ytterligare 5 nya medlemmar i kommittén och starka sympatier för en undersökning af hemarbetarnas ställning i vårt land ut-

ström, ty hvar finns den plats i Sverige, där icke fru Dalström varit och hållit möten och föredrag.

Då fru D. för en del år sedan började sin egentliga verksamhet som socialistisk agitator, anade hennes vänner föga hvilken otrolig arbetsförmåga och energi hon egentligen besitter. Hon synes vara en af de få lyckliga människor, för hvilken inga svårigheter äro oöfvervinnliga, när det gäller att fullfölja sitt lifs kall, och för fru D. är socialismen hennes lifs evangelium. Med en energi och ett hänsynslöst kraf på sig själf, i fråga om att slopa alla de förmåner kvinnor af öfverklassen vanligtvis sätta så högt värde på, har hon helt vikt sin tid och förmåga i arbetarörelsens tjänst, och hon fullföljer sin en gång utstakade plan, att sprida kunskap om socialismens världsbefriande idéer bland arbetarna, med en plikttrohet, energi och på samma gång ett gladt humör, som många kunde afundas henne.

Hennes lyckligaste stunder äro d. s. då hon med agitationsskapsäcken till randen fylld med föredrag ger sig ut på en agitationstripp på så där ett par tre månader i taget, helst uppåt Norrland och Lappland, bland nya män-

niskor, till nya intryck och nya lärdomar. Men fru D:s outröttlighet och energi är dock ej endast ett uttryck för viljekraft, nej, det som gör henne stark är hennes bergfasta tro på socialismens genomförbarhet, och i det fallet stödjer hon sig ej på lösa antaganden utan på grundliga studier, ty få ha som hon studerat socialismens alla olika teoretiska framställningar och historiska linier.

Fru D. är dock ej enbart den medryckande agitatorn, det är ej enbart i egenskap af socialist hon tager till ordet bland arbetarna, utan det är äfven hennes människokärlek som drifver henne till propaganda. Detta i synnerhet i fråga om kvinnorna. Då hon för någon tid sedan en längre tid uppehöll sig Norrköping i och för agitation bland textilarbeterskorna greps hon af djupt medlidande öfver dessas olyckliga ställning, men på samma gång af harm öfver deras ohyggliga slöhet, och hon önskade sig vara tjugu år yngre för att kunna ge sig in som arbeterska i fabriken och på så sätt få tag i arbeterskorna och blåsa lifsmod och energi i deras förslöade sinnen.

Bland kvinnorna synnerligast på landsbygden är fru Dalström en väl känd och kärkommen gäst, och sällan besöker hon en plats utan att försöka få tillfälle att tala speciellt för dem. Det är äfven henne vi ha att tacka för de flesta af de politiska kvinnoklubbarna i landet, ty det är hon som genom sin agitation väckt tankarne hos kvinnorna samt bildat klubbarna.

Om man emellertid ville påstå att agitationen bland kvinnorna hör till fru D:s käraste arbete så misstager man sig ändå. Hon agiterar gärna bland kvinnorna, men hon anser arbetet bland männen mera fruktbringande och det må man gifva henne rätt uti. Järnvägsbyggarnes organisation ger oss härvidlag ett godt exempel. Dessa s. k. rallare, som lefva under mycket skiftande öden, förstå mycket förr än kvinnorna, hur efterblifna de än äro, att deras räddning ligger i sammanlutningen. Men hur ofta skall icke detta åter och åter förklaras för kvinnorna, inna deras handlingskraft och ansvarskänsla vaknar.

Fru D:s mesta agitation sker f. n. för Social-dem. ungdomsklubbarnes räkning och har hon bland ungdomen ett tacksamt arbetsfält, ty hon sympatiserar med ungdomen af hela sin själ. Hon har säkert också genom agitation gagnat detta förbund ofantligt och fört in stora skaror af ungdom i den organisation, där de kunna finna näring för sin vetgirighet och utveckling för anden.

Fru Kata ger oss genom sitt arbete ett tydligt bevis på hvad en kvinnas viljekraft förmår utföra när hon besjålas af tron på en idé. Det skulle vara af största nytta för vår rörelses framgång om de unga kvinnorna i det fallet ville taga exempel efter henne. Här behöfs kvinnliga agitatorer såväl bland de utpinade lönearbeterskorna som bland kvinnorna i allmänhet.

Vi bringa fru Kata ett varmt tack för hennes stora insats i arbetarnes sak.

Arbetarehemmets litteratur.

Det är icke allt för länge sedan arbetarehemmets litteratur endast utgjordes af bibeln, en bönbok och en gammal huspostilla, och under synnerligen landtliga förhållanden kan man väl än i dag påträffa hem, som icke ha något annat bokförråd, om man afser från barnens primitiva skolböcker, hvaribland ju »katekesen» och »bibelskan» intaga främsta rummet. Författare och tänkare arbetade på den tiden utslutande för de högsta samhällslagren och de voro knappast till namnet kända ute i det stora folkhafvet. Och tidningspressen gick på den tiden heller icke ut öfver

en helt liten krets, som hade intresse för den och — kunde betala hvad den kostade.

I dag är saken annorlunda. Nästan i hvarje hem finnes en tidning, ofta två och tre. Den tekniska utvecklingen af boktryckarkonsten låter i dag på rotationspressen trycka tiotusentals exemplar på samma tid, som fordom behöfdes för ett par hundra. Men också här har kapitalismen slagit ned sina bopålar. Affärsvana förläggare, delvis med god organisationstalang, började redan för tiotal år sedan utgifvandet af med mer eller mindre journalistisk skicklighet redigerade »oafhångiga» tidningar, som för »billigt» pris tillhandahöllös. Hufvudsumman var att få en sådan spridning, som lockade annonsörerna; på annonserna grundades sedan affären. I redaktionellt och politiskt hänseende äro dessa tidningar egentligen det ömkligaste man kan tänka sig. De skriva till vänster, de skriva till höger, allt efter som deras förläggare äro bäst tjänade. De kalla sig också ofta »opolitiska», för att så mycket säkrare kunna smuggla sig och en försimplande politisk åskådning in i folkets hem.

Mer eller mindre utpräglad finner man denna tidningstyp snart sagt öfverallt: i Skandinavien såväl som i England, Frankrike, Tyskland o. s. v. I Tyskland t. ex. är den synnerligen utpräglad och knyter sig här till namnet August Scherl och hans andra gelikar, Rudolf Mosse etc., hvilka äga en hel rad af sådana tidningsplantor. I den ena »göres» vänsterpolitik, i den andra högerpolitik, allt efter som det passar sig. Mest bakas dock båda surdegarne i samma tråg.

Först med arbetarepressens uppkomst kom ett friskt drag in i pressens politiska ruiner. Arbetarepressen hade ett bestämt och stort mål, arbetareklassens andliga, politiska och sociala frigörelse, att kämpa för. Den växer icke på den kapitalistiska pressplantagens drifbänkar, utan den groer i den goda jordmån, som fostras af arbetarnes solidaritet. Den står och faller med arbetarerörelsen, hvars förnämsta språkrör den är. Den för arbetarnes talan och dess politik är därför, kan endast vara, en konsekvent arbetarepolitik. Och dess år för år sig alltjämt stegrande spridning visar, att arbetarne i stad och land alltmer lära känna värdet af sin egen press.

Men ännu återstår mycket att göra för arbetarepressens spridning. De kapitalistiska pressplantagerna frodas ännu på arbetarnes bekostnad. De måste ut ur arbetarnes hem. Arbetarehustrun är det, som måste hjälpa till här. Hon må för sitt eget hem sörja för, att den dagliga lektyren där är arbetarnes egen tidning och hon måste bli agitator för arbetarepressen hos sina grannar och sina väninnor. Hon måste lära sina barn att läsa arbetarnes tidning, måste lära dem att med förakt se ned på de kapitalistiska drifhusalstren, som korrumpöra folkmeningen.

Utom tidningar har man också annan litteratur i hemmen: böcker. Man läser i främsta rummet romaner och framför allt är det kvinnan, som uppställer den största kontingenten romanläsare. Men på detta område äro förhållandena ännu ohyggligare än på tidningspressens. »Driftiga» bokförläggare förstå här att sprida de snuskigaste alster, som kunna frambringas på tryckpress. Hvem känner icke tioöresromanerna, »hvarje vecka kommer ett häfte», och det eländiga innehållet de bjuda. Rövvareromaner: »Rinaldo Rinaldini»; snuskiga sedlighetskandaler: »Drottning Draga», »Kronprins Rudolf»; vansinniga mord och tjuvhistorier: »Kriminalromaner»; fosterländska romaner med krypande bysantiskt innehåll.

Den röda vallmon.

*Om den röda vallmon i hvetets halm,
som gossen plockar vid vägen
och räcker sin flicka förlägen
i kyrkan, glömsk af böner och psalm,
bevarar folket en sägen.*

*En afton i skördetiden,
när trälarna gingo från fältet hem,
blef Maria kvar och band med en rem
ett fång af kärvar på Josefs rygg.*

*Så gingo de fram öfver liden
och han talade, vek och skygg.*

*Jag älskar dig, Maria!
Du barn med gyllene flåtor, blif min!
När jag kastat mitt fång i ladan in,
vi fly och varda fria.
Du fältets doftande vidja,
ej skall vår herre slingra sin arm,
vid pipornas ljud kring din midja,
kom, hvilas fri vid min barm!*

*De satte sig ned vid dikets kant,
de sutto kvällen i ända
och sågo i slottet på mörknande brant
ljus efter ljus sig tända.
De lägo i gräset stilla,
tryckta mot jordens ångande grund.
Det var lyckans korta flyende stund,
det var trälens rosiga villa.*

*Och hand i hand de gingo mot
den regniga dagen, som grydde grå.
Men ur spåren efter Marias fot
växte den röda vallmon
i åkerns vaggande strå.*

*De två, som vandra nu i samma spår
som Josef och Maria
och lyssna, om ej aftonklockan slår
att dem en flyktig stund befria,
de tro kanske, att deras son en dag
skall de förtrycktas skara kalla,
skall föra dessa tusenden till slag
och skänka friheten åt alla.*

*Och dock — med skäran vandrar han också
på fältet, där en annans skörd står mogen,
mot skurna tegar lutad skall han gå
och köra andras rikedom till logen.
Han skall i skördefestens korta stund
den röda blomman till sitt hjärta trycka.
Hon spirat ur hans mödors hårda grund:
I lifvets släp en glimt af lycka!*

(Nya Sånger.)

Arvid Mörne.

som annars brutit med den gamla traditionella åskådningen. Men likväl, den som vill göra hederliga människor af sina barn och inga slagskämpar och lönnmördare; den som vill ge dem en rak rygg med på lifvets bana, han lär dem att icke läsa sådana »krigsromaner».

Hvilken litteratur skall man gifva barnen i handen. Det är visst en fråga, som många redan ställt sig, men icke fått besvarad. Goda sagor, Andersens, Concordia Lövings, Grimms o. s. v., samt så många andra goda böcker vår litteratur bjuder. I Tyskland arbetar sedan några år litteratörskare inom lärarekåren för spridning af god ungdomslitteratur under ledning af folkskollärarna i Hamburg. De ha inom socialdemokratin funnit ett mycket kraftigt understöd. Vårt partis bokhandel har villigt ställt sig till förfogande; några veckor före julen ha utställningar af god ungdomslitteratur arrangerats genom partiet och någon lärare har under aftontimmarne hållit föredrag öfver de utställda böckerna, deras författare och innehåll. Vidare ha i skolorna genom lärarna vid samma tid en tryckt förteckning öfver sådana böcker, som rekommenderas af lärarnes »ungdomsutskott», utdelats åt barnen, med anvisning att endast begära någon af dessa böcker af föräldrarna till julen. Resultatet har varit mycket godt, så att uppmuntringen till vidare arbete för det stora målet, att utrota struntlitteraturen, är stor. Striden mot struntlitteraturen måste i första rummet börjas hos barnen; lär man dessa att läsa och förstå god litteratur, så komma de att såsom vuxna icke läsa struntromaner, där om kan man vara öfvertygad. Den som vant sig vid att dricka ett glas mjölk eller ett godt glas öl till maten, skall aldrig dricka brännvins-supen; så är det också med böcker: den som vants vid god litterär näring, ser med förakt på den dåliga, kropp och själ förgiftande struntlitteraturen.

I denna fråga har arbetarerörelsen en stor uppgift att lösa, en uppgift som i hufvudsak måste lösas med arbeterskans och arbetarhustruns hjälp. Hon måste ur sitt hem förvisa hvarje osund litteratur; hon måste bortvisa smutslitteraturens agenter från sin dörr, och hon måste, som ofvan blifvit sagt, vara en ständig agitator för arbetarepressen.

Men en större uppgift för arbetarerörelsen är att sörja för god litteraturs spridning. Frågan är visst icke lätt att lösa, synnerligen under ett mindre lands inskränkta förhållanden. Men likväl, den kan lösas, om den upptages med energi och insikt, liksom så mycket annat, som hittills blifvit löst. Partiförbundet, partiets bokhandel, är därför en mycket viktig del i den socialistiska upplysningsverksamheten. Vi behöfva icke blott vetenskaplig litteratur, icke blott socialistiska agitationsskrifter, vi behöfva också en god och allvarlig skönlitteratur; det är vår uppgift att sprida bland det arbetande folket det goda de stora tänkarne och skalderna i allvarligt arbete skapat. Vi måste göra arbetarne förtrogn med de andliga storverk, som i dag ligga olästa eller oförstådda på den snälla och tanketrötta bourgeoisins bokhyllor. Det goda, som finnes i litteraturen, måste vi genom vår systematiskt ordnade bokhandel förskaffa ingång i arbetarehemmet; och vi måste understödja dem, som ha förmåga att skapa vidare storverk inom litteraturens värld, genom att sprida deras verk hos folket. Partiförbundet och partibokhandel måste häri verka såsom ett organiskt helt, verka genom en systematisk organisation och systematisk ledning. Och i det stora verket ha våra socialistiska kvinnor en stor insats att göra. Liksom de på alla om-

»Kung Gösta» o. d. Under sådana eller liknande titlar kastas årligen millioner tryckark ut bland folket. Hundrade agenter äro flitigt sysselsatta med att sprida dem och de borgerliga tidningarnes annonsspalter prisa dem i lockande ord. Och de finna afsättning i de breda folklagren, där de förgifta dittills rena sinnen och i sedligt hänseende korrumpöra det bästa hos folket.

Lika eländigt, men mycket farligare, är det beställt med ungdomslitteraturen. Öfver »indianhistorierna» skadliga inflytande på det barnsliga sinnet kan det endast vara en mening. Dessa vansinniga lögnhistorier, utan sinne och för-

nuft, tjäna endast till att bringa barnahjärnans fantasi i ett sjukligt tillstånd. Och likväl läsas de af alla åldrar inom barnens värld och i alla land.

Icke mycket bättre är den »fosterländska» ungdomslitteraturen. I Sverige t. ex. spridas Åbergs »historiska» ungdomsromaner. Jag vet det väl, att jag stöter på motsägelser, när jag betecknar dessa »historiska» skildringar såsom det sämsta strunt en arbetare kan gifva sina tolf- och fjortonåringar i handen. På motsägelser därför, att dessa krigiska minnen, som däri i bysantinisk krypande stil förhålligas, ännu förblifvit mången helig,

råden ha stora uppgifter i den fram-
åtskridande arbetareklassens och
kulturens tjänst. Det var icke blott
en ögonblicklig sinnesstämning, utan
det var den sanna verkligheten, så-
dan den stod för hans stora, vida
blickar, som kom till uttryck i
Henrik Ibsens ord: »det nya, det
ädlare måste komma från våra arbe-
tare och från våra kvinnor».

Wilhelm Jansson, Berlin.

En gång —

Alla ni som längta ut i morgonens
bris —

bakar ni bröd eller sömmar ni kläder,
skurar ni ett golf eller eldar ni en
spis,

stöper ni jus eller garvar ni läder —

alla ni som värka i mänsklighetens
tjänst,

strävande rastlöst med hand och med
järna,

har för er ej ännu en gryning glänst,
en gång dock stiger er egen morgon-
stjärna!

En gång gryr den dag, då ingen
mäktig man

längre kan nyckfullt en mödas lön
förläna,

då en välfödd lätting aldrig mera kan
låta andra göra allt, låta alla sig
betjäna.

Å, den dag då alla vi tjäna varann,
ej de många lyda blott och de få
befalla,

alla jätas åt, var kvinna och var
man,

lika fria båda, fria människor alla!

Karl-Erik Forsslund.

En kvinnofackförenings historia.

Sundsvalls sömmerskeförening.

Sundsvalls stad, som eljest lider
fullständig brist på all industri, med
undantag af träindustri, har dock en
jämförelsevis stor kapptillverkning.
Aktiebolaget Beve & C: i sysselsätter
omkring 150 kappsömmerskor och de
öfriga firmorna tillsammans i det när-
maste lika många.

Däraf kommer det sig, att så långt
tillbaka, som en svensk fackförenings-
rörelse gifvits, ha också ansatser gjorts
att organisera Sundsvalls sömmerskor.
Sälunda har undertecknad lyckats
finna spår af fackföreningsagitation
bland dem så långt tillbaka som år
1889. Det var nämligen allas vår
»Berga-Kalle», som då på agitations-
resa genom Norrland i brev till So-
cialdemokraten meddelade, att han
bildat en fackförening bland Sunds-
valls sömmerskor.

Denna spåda telning torde dock ha
vissnat redan i början af sitt lif. Åt-
minstone låter den ej mer tala om
sig. Organisationstanken låg nere i
många år, dag ut och dag in van-
drade dessa unga arbeterskor till och
från sitt arbete, talade med hvarandra
om obetydligheter för dagen och om
sina små nöjen, men ägnade aldrig
en tanke åt samarbetet sins emellan.

Så låg tanken nere tills år 1897,
lå några intresserade skradderiarbe-
tare, tillsammans med vår bekante
partivän Henriesson, gjorde en ny
ansats att väcka på solidaritetskän-
sorna. Det lyckades. En fackför-
ning bildades, som en tid var an-
luten till såväl Sundsvalls arbetare-
kommun som den då nybildade Lands-
organisationen, och denna förening
gde bestånd till i början af år 1901.

Då var det slut igen. Men endast
under en tid af två år. Under för-
sommaren 1903, den 30 juni, höll,
på initiativ af den, som skriver detta,
den kända författarinnan, doktorinnan
Frida Stéenhoff, ett föredrag å good-
templarlokalen i Sundsvall, till hvilken
inbjudits alla stadens arbeterskor af
olika yrken. Af dessa hade mest
sömmerskor infunnit sig. (Som en
för den kända och stridbara förfat-
tarinnans vänner intressant upplysning
kan nämnas, att detta var Harold
Gotes första uppträdande som talar-
inna!) Detta var ett första försök att
åter »ringa samman» Sundsvalls söm-
merskor — och det lyckades, om än
efter ett arbete, om hvars besvärli-
heter och missträckningar endast den
kan döma, som själf försökt sig på
dylikt. Först gjordes ett försök att
bilda en förening af arbeterskor af
blandade yrken, men så småningom
framstod ur ett halft hundratal sty-
relse-, kommitté- och föreningsmöten
en *fackförening för sömmerskor*.

På hösten samma år, eller 1903,
lyckades det få ett föredrag, jämte
annan hjälp i organisationsväg, af fru
Elma Danielsson från Malmö, som
då på Sundsvalls Arbetarekommuns
uppdrag vistades på agitation i di-
striktet. För öfrigt ägnades den nya
och i början svaga och vacklande
föreningen en ihärdig omvårdnad af
ett par manliga partivänner, af hvilka
målaren John Pettersson, från början
till nu dess kassaman, icke gärna kan
gås förbi, utan att en lucka uppstår
i en historik som denna. Den andre
skulle vara ägaren af signaturen här-
under.

Af talarinnor ur det borgerliga lägret
må nämnas fröken Elin Rydberg,
lärarinna vid elementarskolan för fic-
kor i Sundsvall, hvilken ett par gån-
ger hållit föreläsningar inom förenin-
gen. Men den, som af alla »står
högst» bland Sundsvalls sömmerskor,
som har dess öron och hjärtan, det
är dock först och främst Harold Gote;
hon är deras vän och ledare, som
alltid ringer dem samman.

När Sundsvalls sömmerskeförening
ansåg sig kunna våga det, inträdde
den i *Kvinnornas Fackförbund*, där
den sedan dess stått och där den
också kommer att stå. Ty nu är
föreningen stabil. Genom tillställnin-
gar, såsom basarer och dylikt, samt
insamling, har den ävågabrakt en
sjukfond, så att *hvarje medlem har
vid sjukdom en sjukhjälp af fem
kronor pr vecka*. Och detta utan
högre afgift än 25 öre pr månad!
Kan synas märkvärdigt, men det är
dock sant!

Praktiskt har föreningen varit sina
medlemmar till god hjälp; ingen har
blifvit bortglömd i behovets stund.
Nu senast har den insamlat en grund-
plåt för realiserandet af en särdeles
vacker tanke: *ett sömmerskornas som-
marhem*. Meningen är att åt med-
lemmar, som vore i behov däraf, be-
reda möjlighet till en tids vistelse å
landet under sommaren. När detta
skrifves pågår ännu det förberedande
arbetet för denna sak, med alla ut-
sikter för planens lyckliga realiserande.
Det behöfver därtill slutligen endast
omnämnas, att föreningen i år fått
sin första prislista uppgjord med
platsens största arbetsgifvarefirma, för
att hvar och en skall erkänna, att
denna kvinnofackförening redan gjort
ett godt verk som ett stöd och en i
många riktningar kraftig hjälp för
sina medlemmar och hela sitt facks
arbeterskor.

Och detta efter endast knappa tre
år. Huru mycket kan man ej hoppas
af dess fortsatta arbete?

O. D.—st.

Kläder åt feriebarnen.

Sommaren är barnens lyckligaste tid,
synnerligast gäller detta de Stockholms-
barn, som genom skolofskolorna
eller enskilda kunna få tillfälle att
komma ut till landet, skogen och sjön.

De längta ut långt innan tiden kom-
mer då resan ändligen kan gå för sig.

Men dessförinnan ha de stackars
mammorna en svår tid att genomgå
med bekymmer och ovisshet. För att
barnen skola få komma med måste de
ha kläder, och icke bara en kostym
förutom linne, strumpor, skor o. s. v.
utan så många plagg måste finnas, så
att barnen kunna få ombyte och
hållas rena och snygga. Och det vill
icke säga liter, det. Det är ej heller
alla som förmå skaffa hvad som be-
höfs. På detta hinder ramlar ofta
många af de smås sommarillusioner.

För att i någon mån råda bot här-
för var det St. Allmänna Kvinnoklubb
för tre år sedan beslöt att tillsätta en
kommitté, hvilken skulle försöka skaffa
pänningar till kläder åt dem, som man
ansåg mest behöfvande, och kommittén
har äfven lyckats öfver förväntan.

Första året utdelades kläder till c:a
25 barn, en del fingor endast enskilda
plagg; andra hel uppsättning, allt efter
behof. Men sedan har kommittén
kunnet utvidga sin verksamhet, tack
vare dels bidrag från fackföreningarna
samt dels ett bidrag på 1,000 kr., som
erhållits såväl i fjol som i år från
Barnens dag. Förra året kunde man
sälunda bekläda 104 barn och i år
175. Af dessa ha ganska många fått
hel uppsättning af praktiska kläder. Det
är 165 familjer som i år kunnet få
sina barn till landet, och hvilkas
småttingar utan denna hjälp fått stanna
hemma.

Det är kollosala massor af skor och
strumpor som upptages på listan öfver
beklädnadsartiklarne, som utdelats. Icke
mindre än 156 par skor och 270 par
strumpor ha gått åt. Däreft komma
linnen och skjortor tillsammans 205 st.
o. s. v. Kjolar, ylle och tvättklännin-
gar, gosskostymer och flickkappor i
långa banor. Nära tre tusen kronor
ha utbetalts för alla dessa härligheter.

Kommittén har nog sina bekymmer
och har, som man säger, nog haft svårt
att rätta munnen efter matsäcken, ifråga
om huru mycket man *har* att gifva
och hur många man tycker sig ovillkor-
ligt *måste* hjälpa. Det är ju så många
söm behöfva. Dock har den alltid
visat att den kunnet skaffa pänningar,
ty hvem har hjärta att neka när det
gäller barnen.

Ett sommaruppehåll på landet hör
till största och sundaste njutningar för
arbetarbarnen. De trånga bostads-
förhållandena i hufvudstaden försakar
så mycken förödelse bland de små, att
det nära på är ett livsvillkor för många
af dem att komma till landet.

Pängarne som gifves till kommittén
är väl använda pengar, ty vi köpa för
dem hälsa och sundhet åt barnen.

Från Örebro kvinnoklubb.

(Bref till Morgonbris.)

Med anledning af fru Anna Sterkys
föredrag härstädes den 9 och 10 okt.
1904 om vikten af kvinnornas fack-
liga och politiska organisation uppstod
först tanken på att bilda en kvinno-
klubb, som skulle samla arbetets kvin-
nor och skola dem till insikt i so-
cialismens idéer.

På det möte, som arbetarekom-
munen anordnade den 16 okt., blef
tanken verklighet; Örebro kvinnoklubb
bildades med 15 medlemmar. Klub-
ben har 2 ord. möten i månaden och
söker genom diskussioner och upp-
läsningar samt genom agitationsmöten
och samkväm väcka och intressera
sina medlemmar till förståelse för de
politiska och sociala frågorna i all-
mänhet och specielt de spörsmål, som
beröra kvinnornas lifsintressen.

Sedan den 1 juli 1905 tillhör klub-
ben Örebro arbetarekommun och i de
demonstrationer för allmän rösträtt
och mot klasslagarne, som kommunen
anordnat, ha äfven kvinnorna talrikt
deltagit.

I förening med Socialdemokratiska
ungdomsklubben har kvinnoklubben

tänkt att till hösten starta en sön-
dagsskola i likhet med de å andra
platser anordnade sagostunderna.

I likhet med kamraterna å andra
ställen hafva vi fått röna ringa upp-
muntran från såväl männens sida som
från de egna leden, så att klubbens
verksamhet mer än en gång varit
nära att nedläggas, men under den
senaste tiden har en förändring till
det bättre inträdt och våra möten
ha präglats af en ovanlig lifaktighet.
Därför — låt oss ej förtrötta, utan
framåt till fortsatt arbete! Vare det
vår lösen för kommande tider och
jag är viss om, att våra sträfvanden
till slut skola krönas med framgång!

Örebro Kvinnoklubb har under sin
tillvaro icke utträtt några storverk,
men vi vilja med detta meddelande
visa våra kamrater i kvinnoklubbarne,
att äfven vi försvara vår plats i ny-
daningsarbetet och att vi, med de
små resurser, som stå till vårt för-
fogande, taga del i kampen för upp-
lysning och människovärde!

Örebro den 29 maj 1906.

E. K.

Kvinnor i kamp.

Vid Strömma trikåfabrik i Karls-
hamn råder f. n. lockout. Striden
gäller föreningrätten och omkring 35
kvinnor äro i strid. Anledningen till
konflikten är verkmästarinnan fru Malm-
berg, hvilken trakasserat flickorna där-
för att de ingått i fackföreningen och
slutligen kört bort dem.

Vi anmoda våra läsarinor att
spridda upplysning om lockouten en
hvar i sin krets bland kvinnorna, så
att inga sträjkbrytare resa till Karls-
hamn och falla de utestängda i ryggen.

Kvinnornas fackförbunds årsmöte

ägde rum den 13 maj. De beslut
som fattades komma att i dagarne i pro-
tokollsutdrag tillställas afd. På samma
gång komma tryckta årsberättelser
att utsändas efter medlemsantal, ett
ex. till hvarje medlem.

Enligt beslut af styrelsen komma
äfven listor för insamling af namn-
underskrifter på kvinnornas masspeti-
tionslistor i rösträttsfrågan.

Ur styrelsen utgick fru Anna Pet-
tersson och frk Ebba Jansson och
invaldes frk Betty Strand, hr Aug.
Östberg och frk Hilma Larsson. I komi-
tén för kvinnokonferensen invaldes
fruarna Alma Johansson, Sterky och
Pettersson samt frk Strand.

Nina.

Skiss af Vitalis.

Nina var inte »akta». Hennes mor
hade en gång i sin ungdom blifvit
kär och glömd sig ända därhän att
Nina kom till innan det heliga akta
ståndet blifvit beseglat af någon stats-
kyrkans representant. Och den, åt
hvilken hon gifvit sin kärlek och satt
sitt hopp till, han fann för godt att,
sedan icke längre fagra löften kunde
hjälpa dunsta af till ett annat land,
Det blef en hård tid för Ninas mor
att nu kunna klara såväl sig och
hennes som sin egen moder, hvilken
enda stöd hon var. Men det fick
lof att gå om det också ibland icke
räckte till något åt henne af maten.

Efter några år stod hon och Nina
ensamma och rummet som modren
haft kunde hon ju godt hyra ut till
någon ungar. På samma gång som
det blef en hjälp till hyran blef det
ju också ett sällskap. Sagdt och gjort.
Hon fick sitt rum uthyrt och allt blef
ju litet treffigare då ekonomien icke
var så tryckande.

Men sällskapet blef dock med
hvarje dag, när någon tid hade för-
flutit, allt vänligare och till slut gifte
de sig. Inte gjorde det något att
hon hade ett barn förut; det skulle
vara som deras eget. . . .

Nina hade blifvit stor och fått flera syskon eller »halfsyskon» för att nu använda den termen. Men fattigt och smått var det. Det ville icke alltid räcka till hur modren än slafvade från morgon till kväll för att bidra till mannens förtjänst till hemmet.

När han så en gång kom hem litet »lurig» en kväll och det kom till en liten dispyt, så föll det första hårda ordet om Nina. Allt oftare hände det sedan, ty hon var nu så stor att hon kunde börja bidra, ja nära nog att reda sig själf, hette det.

Det kändes som dolkstyng i modrens bröst för hvarje gång något dylikt hände.

Hon skulle ha velat vara en väcktare öfver sin dottér ännu någon tid, men för att aflägsna trätöfret skaffade hon Nina plats så snart hon »läst fram».

Något år därefter var det som jag lärde känna Nina. Hon tjänade då hos en sömmerska i samma hus som jag bodde. Jag var då en liten pys, men jag mins så väl hur den svartlockiga, mörkögda flickan lekte med oss småttingar de vackra sommarkvällarna.

Men allting är förgängligt, så äfven den glädjen.

Hennes matmor hade äfven upp-passning af ett medicinskt institut. Detta tillökades och Nina måste bli behjälplig.

Från den stunden såg vi icke Nina mycket. Hon var alla kandidaternas förtjusning, och hon skulle göra allt åt dem. Allt sällsyntare såg man henne. Sent kom hon hem om kvällarna och tidigt skulle hon vara där igen för att »passa upp». Slutet blef att Nina en vacker dag icke fick längre vistas hos sin matmor. Det var något på tok och sådana människor kunde hon icke hysa . . .

En handverkare vid institutet som äfven haft litet vänskapligt umgänge med Nina fick alldenstund detta icke var obekant, några hundra kronor att »sätta upp eget» med, och allt var hans — — —

Knappast fem år därefter flyttade jag till en af Söders bakgator. Snedt från vårt fönster syntes en reparationsverkstad där allt syntes drifvas utan rast eller ro. Men en dag var allt stilla. Ågaren var satt i konkurs. De fick gå från rubb och stubb, som man säger.

När »flyttningen», som bestod af det allra nödvändigaste ägde rum, kom jag just att passera, då jag fick se Nina gråtande, bärande ett paket mot den väntande droskan. Våra blickar möttes, men jag hade förstånd, att fastän ung, icke oroa henne mera.

Efter den stunden gick det utför med fasta steg. Mannen började suppa och grubbla och Nina fick arbeta för allt. Till slut föll äfven hon undan för trycket och man såg henne allt som oftast i sällskap med mindre tilltalande individer. Äktenskapet kunde ju sägas vara upplöst, fast det till formen ännu bestod. Han var nämligen den mesta tiden på arbetsinrättningen och hon — — —

Det var julafton. Alla människor hade brådt med att göra sina uppköp för att så snart som möjligt komma till sitt lugna hem. Plötsligt blir det ett afbrott i strömmen. Man samlar sig tätt intill vägen. En kvinna har fallit och ligger där till utseendet liflös. Polisen har tillkallat ambulansvagnen. Hon lyftes upp från den smutsiga gatan och skjutes in i vagnen. Polisen stiger in och det bär i väg till närmaste sjukhus.

— Hvad var det? frågar en tillstädeskommen.

— Ah, bara en »berglärka», svarar en rå stämma bakom mig, men jag hann i sista minuten se, att det var Nina.

Flamman.

*En är kraften, gudagåfvän,
vårt väsens eviga ursprungsflamma,
som gnista, som sol, som förtärande eld,
men alltid ändå densamma.*

*Kraften, som en gång skall smälta
all världens hopade snö,
kraften att älska något så högt,
att man värjer det med att dö,*

*kraften att ge sitt väsen
och allt, hvad det rymmer, åt en,
och kraften att gå sin raka väg
genom lifvet nöjd och allen.*

*Förliser ditt skepp och brinner ditt hus
och störtar ditt hopp tillsammans:
du har räddat din skatt ur din lyckas
grus,*

*om du bär i din hand ditt brinnande
ljus,
ditt evighetstecken, flammen.*

Ebba Westberg.

(Ur »Dagny».)

Upprop.

Till politiska och fackliga
kvinnoorganisationer.

Kommittén för kvinnokonferensen har haft sitt första sammanträde, och inom en tid kommer program samt inbjudning att deltaga att tillställas de kvinnoorganisationer i Sverige, som tillhöra antingen Soc.-Dem. Arbetarepartiet eller Landsorganisationen.

Då emellertid adresserna på organisationernas korresponderande sekr. till stor del äro okända af kommittén, anhålles härmed att upplysningar härom snarast insändes under adress: Anna Sterky, Folkets Hus, Stockholm.

Två unga människor.

Af Carl Ewald.

Två unga människor som höllo af hvarandra beslöto taga lifvet af sig.

När det skett samlades grannarne kring deras kroppar. Tidningarna skrefvo spalter om det ohyggliga och gåtfulla dubbelsjälfmordet och presten begrof dem i ovigd jord, uttalande fördömler öfver deras syndiga gärning.

Men de unga vandrade hand i hand till himmelriket och inställde sig för gud jämte alla de andra som dött den dagen.

Hvad viljen I? sporde han strängt. Jag har icke kallat eder.

Då kastade de sig på sina knän, ännu hållande hvarandra i handen och förtäljde att de icke ville lefva.

— Och hvarför viljen I icke lefva? sporde gud på nytt. Jag hade utstakat ett långt och lyckligt lif för eder. Jag gjorde er glada, friska och duktiga, jag väckte längtan hos eder till hvarandra. Ni skulle föda mig barn af edra länder men ni ha bedragit mig.

Den unge mannen lyfte sitt hufvud och såg in i guds ansikte.

— Herre, sade han . . . Herre, det är sannt, som du säger. Vi voro unga och glada och ville gärna stannat på din gröna jord, men det fanns ingen utsigt för oss att få äga hvarandra på många år. Hur jag än sträfvade kunde jag icke tjäna ihop tillräckligt att grunda ett hus, ett hem. Och sådan, sade man, är din lag, att två människor icke få äga hvarandra förrän hemmet är skapat. Men vi kunde icke gömma vår längtan efter hvarandra inom oss, därför sökte vi döden erär vi ej kunde fullgöra din vilja utan att känna din lag.

Då lade sig guds panna i djupa vredesrynkor och han ropade så att bergen ristes:

— Ve öfver mänskligheten, som förfuskar min lag och förstör min afsikt med densamma.

Men de unga två räckte han handen och sade mildt:

— I ären utan skuld. Sätten er här vid min sida.

Tütje Kranje.

En berättelse från Helgoland.

Af Wilhelm Holzamer.

Det var lugn, varm middagstid. Därute sof hafvet och här uppe sofvo de döda.

Den gamle klockaren stod lutad mot ett af grafkorsen. Jag ref ett par torra blad af rosenbusken, som blommade på grafven.

— Det var stor synd om henne, stackars Tütje, sade den gamle. — Hon var så ung och skön. Ack, käre herre, ni skulle bara sett henne, sett hur munter och glad hon var.

Den gamle klockaren var tyst en stund och blickade sorget på den vanvårdade grafven. — Där ligger hon nu och ingen människa bekymrar sig mera om henne. De säga, att hon var en dålig människa. Men, käre herre, hon var icke dålig. Jag kände henne från det hon var litet barn, herre, och jag säger att hon icke var dålig. Se dit bort — där är hennes moder, herre!

Jag stod stilla ett ögonblick. På den hvita kyrkogårdsmuren visade sig något mörkt. Man kunde icke se något annat än en bit af något svart, som rörde sig upp och ned utanför kyrkogårdsmuren. Intet steg hördes. Blott då och då en hostning. En liten vändning — och ett stycke af ett människoansikte blef synligt — och därpå återtog den gamla ställningen och det svarta fortsatte utanför muren. Som ett spöke. Som ödets svarta gestalt, döden!

Jag stirrade på uppenbarelsen med stora ögon.

Och nu trädde en gammal, krokig kvinna fram till kyrkogårdsgrinden; hon var helt och hållet i svart, med den stora Helgolands-hufvan på hufvudet. Hon blef stående utanför kyrkogårdsgrinden och såg en kort stund in på kyrkogården, bort mot grafven, där vi stodo — därpå försvann hon åter — och därutanför den hvita kyrkogårdsmuren rörde sig åter den väldiga svarta hufvan upp och ned, tyst och ohörbart.

— Det var hennes moder, herre! Hon kommer alltid vid middagstiden. Men hitin går hon icke. Det vågar hon ej. Ty hon har all skulden, herre! Här skulle hon ligga och Tütje skulle lefvat. Så är det, herre, just som jag säger. Jag är en gammal man, herre — öfver sjuttio år, ja långt därutöfver — och jag säger det!

Tütje var blott sjutton. Vacker var hon. Som mjölk och blod. Och därunder på slätten bodde Jasper Jöhren, som hon tyckte om. Och hon förlofvade sig med honom. Men Jasper var matros på en af de stora Hamburgerångarna, som fara på Amerika. Han var sällan hemma och han skref någon gång, men ej så ofta som han bort. En gång om året stannade han hemma en liten tid och därunder voro båda så lyckliga. Ty de voro båda två unga och vackra människor, Tütje och Jasper. Och båda älskade hvarandra.

Men så reste Jasper och Tütje var åter ensam. Långe, länge ensam. Och hon var dock ung och vacker, herre. Tänk på det!

Det var däruppe på höjden. Man dansade där. Då kom hon att dansa med »honom». Vi kände icke hans namn, ty han var en främling — från Hamburg eller Berlin. En elegant, vacker herre. Och de dansade

mycket med hvarandra. Alla danserna.

Och det var icke nog med den gången. Ty de dansade ofta däruppe på höjden. Minst två gånger i veckan. Och de träffades icke allenast där, utan äfven däruppe på Nordkap — vid solnedgången eller ute vid dünerna — då baddimmen var förbi.

Men ensamma. Och här gingo de ofta förbi.

Tütje hade en hufva med rosenblommor och spetsar som en fin dam och främlingen hade fina kläder, en elegant hatt och en gyllene ring på sitt finger. De sågo så vackra ut — ja vackra voro de, herre!

Tütje Kranje — ack hon var ingen dålig flicka. Men hon hade glömt Jasper Jöhren. Och Jasper var ju icke här, han för till Newyork och det var ytterst sällan han skref något — och Tütje var så ung, glöm inte det, herre. Och främlingen måste hon älska, han var ju så god mot henne och gaf henne så vackra presenter. Hon var ett godt barn och alls ingen dålig flicka. Jag kände ju henne så väl, herre!

Tiden gick — och främlingen reste, Nu var hon ensam, lilla Tütje. Då det blef afton gick hon cärut, till det gamla fyrtornet. Lutad mot detta stod hon och såg mot Hamburg och tänkte på främlingen samt grät sakt för sig själf, därför att han var borta från henne.

Alla kvällar stod hon där.

Men främlingen kom icke och han lät ej heller höra af sig.

Månader gingo.

Då började onda rykten gå på Helgoland om Tütje Kranje. Kvinnorna pladdrade och gossarne sågo förstulet på henne.

Men hon slog icke ned sina ögon. Det var icke af trots hon bar sitt hufvud högt, lilla Tütje, utan därför att hon älskade främlingen. Hvad rörde väl det alla de andra? Men hon grät nätterna igenom och grämde sig — ty ryktena talade sant. — Men hon ville dock bära allt och uthärda allt. Blott han komme tillbaka till henne.

Här stod hon en gång hos mig vid kyrkogårdsgrinden. Jag talade vänligt till henne och sökte trösta henne.

— Jag vill gifva mitt lif för honom, sade hon. — Mitt lif!

Jag såg på henne och teg. Ja, så är det — då man är ung. Har ni sett vågorna i hafvet — de rulla oupphörligt och bryta sig mot stranden och rulla tillbaka och komma åter för att återigen kastas tillbaka. De gifva lif åt hafvet. Vågor kalla vi det i hafvet, i våra hjärtan, i vårt lif är det kärlek. Jag har sett allt det där hos Tütje Kranje, herre. Och jag tar hatten af mig för den känslan. Inför kärleken stå vi maktlösa. Där hjälper ingen mänsklig vilja.

Men det kunde ännu gått väl. Hvarför icke! Men så var det hennes moder. Dag och natt tutade hon i Tütjes öron. Dag och natt pinade hon den stackars Tütje. Som led tillräckligt ändå. Men modern teg icke. Hon pratade oupphörligt om Jasper och skammen. Den dumma kvinnan! Liksom om detta kunde göra allt godt igen.

Hon behöll Tütje i huset. Och spred ut ett rykte, att hon rest från Helgoland. Men ingen människa trodde det. Vi logo endast åt ryktet.

Men ingen trodde något ondt, tills man en dag därute vid stranden under bryggan fann liket af ett barn.

En förskräcklig sak, herre! Och tänk er — Tütje var plötsligt där, munter och glad som förut. Stackars Tütje — hvad hon måste ha lidit! Ingen ackuschörka vid förlossningen — ingen, blott modern.

Och så barnet i vattnet under bryggan.

Man frågade modern. Hon visste ingenting, sade hon. Och äfven Tütje nekade. Då det blef afton gick hon till det gamla fyrtornet och grät.

Hon såg dit bort mot Hamburg, öfver hafvet, och grät.

Jag träffade henne själf där uppe. — »Jag måste dö, fader klockare», sade hon till mig. — »Dö måste jag». Och så berättade hon mig allt. Stackars Tütje.

Men jag vet att tiga, herre. Gud dömer. Men jag säger — hennes moder skulle ligga här och Tütje skulle lefva. Det säger jag, herre! Och Tütje var ingen dålig människa. Blott människor göra människor dåliga. Ingen gör sig själf dålig.

Jag följde Tütje hem. Och strax därpå hörde jag henne sjunga. Glad och muntert sjöng hon, Fönstret stod öppet, så att jag och alla människor kunde höra att hon sjöng.

Stackars Tütje! Och dock visste hon, att hon skulle dö. — Men hon förrådade ingen. Ingen skulle blifva förrådd af henne. Muntert och gladt sjöng hon:

Du spräckst mi uhn, off ick min Hunn
Nät dién uhn akker lay,
Dü sägst, ick benn de Bast uhp'd Lunn,
Enn wellst mi djarom frey?

(Du säger mig, att jag min hand
skall lägga uti din,
att jag är bäst på Helgoland
och därför ska bli din.)

Modern hade kallats till rätten. Men hon framhårdade — hon visste ingenting. Nu skulle man hämta Tütje. Men man ansåg sig icke hafva någon brådska, utan ville vänta natten öfver. Man var icke så sträng på Helgoland, åtminstone på den tiden. Man sitter ju för öfrigt som en fånge här, ty ingen kan obemärkt komma bort. Dessutom var det en ung, human herre, som var domare. Han hade nyss kommit från England — på den tiden hörde vi ju till England. Det är redan mera än femton år sedan. Och Tütje var den gången sjutton, allra högst aderton år. Så ung var hon, herre!

Modern höll fast vid sina uppgifter. Men man trodde henne icke, ty det var ju omöjligt att hon ingenting kunde veta, då hon varit ensam i huset med Tütje. Men hon framhårdade. Och stackars Tütje — hon satt där med sin sorg och smärta och sin ånger — och tänk er, herre, med sin fruktan för domstol och straff — men hon var god, hon skulle icke förråda någon.

Hon sjöng:

So slütt vi dann met Mütt en Hart
Uers Treu bett to be Doad —

(Så svära vi med hand och mun,
fast trohet in i död — —),

Så tystnade hon. Och hon satt tyst vid fönstret långt in på natten och rufvade öfver sin smärta och sin ånger. Och längtade.

Månen gick upp och stod högt öfver hafvet. Öfverallt på ön vardt det tyst och stilla. Blott vågorna vid stranden fortforo att sjunga sin entoniga melodi. Ingen människa syntes till på »utkiken».

Ett par lätta moln foro förbi månen. De kastade sina bleka skuggor öfver hafvet och den tysta ön.

Då smög Tütje sig ut. Dit bort till klipporna gick hon. Ännu en gång ställde hon sig vid fyrtornet och såg öfver hafvet, dit bort mot Hamburg. Ännu en gång tänkte hon på »honom». Snart skulle hon icke tänka mera. Därpå slog hon händerna för ansiktet och grät. Så kröp hon dit ut — ut till klippans yttersta brant, där denna stupar lodrätt i hafvet.

— Tütje! ropade jag till henne.

Jag hade nämligen icke kunnat sofva den natten och därför gått ut. Jag gick öfver kyrkogården bort mot fyrtornet.

Nu fick jag syn på henne.

— Tütje! skrek jag ännu en gång. Men i detsamma gjorde hon språnget.

UR

E. A. KARLSSON

URMAKARE & URHANDEL

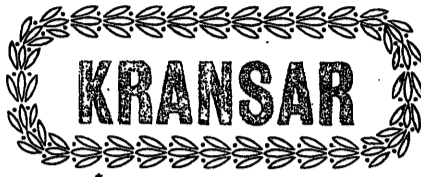
15 Kungsgatan 15, Stockholm

UR

Stort väl sorteradt lager af
Guld- och Silfver-Ur
Vägg- och Väcker-Ur m. m.

Urkedjor, största lager på platsen.
Släta Gulmetallringar à 1, 1,50 och 2 kr. st.

Stort väl sorteradt lager af
Rums-, Fönster-, Bad- och
Fiebertermometrar samt
Barometrar m. m.

Blomsterhandeln Linnéa

rekommenderar sig i ärade kunders benägna hågkomst. Kransar utföras smakfullt och billigt

Malmskilnadsgatan 40

Allm. Tel. 202.

Riks. Tel. 67 83.

Nedanför hördes ett doft fall. Där efter blef allt åter stilla. Och öfver hela ön hvilade stillheten.

Jag gick tillbaka öfver kyrkogården och sökte bland grafvarna. Jag sökte ut en plats åt henne. Hon skulle hvila lugnt och skönt, stackars Tütje. Ty hon var ingen dålig människa.

Den som har kärleken, har lifvet, tror jag aposteln säger. Där ligger hon nu. Jag har planterat rosenbusken. Och kransen, som hänger där, är från Jasper Jöhren.

Vi funno henne och begravde henne. Och vår gamle pastor var med bland likföljet.

Sof sött, Tütje Kranje! — Ni skulle känt henne, herre! Hon var så ung och vacker — och så dog hon af sin kärlek! Inför det måste man hafva respekt, herre! Äfven om människorna kalla henne dålig...

Minneslista.

Stockholm.

Linnesömmerskefackf. Ord. fru Anna Westman, Birkagatan 15, 4 tr. Sammanträde 1:sta torsdagen hvarje månad. O-salen, Folkets Hus.

Klädsömmerskefackf. Ord. frk Signe Svensson, Västmannagatan 30, 4 tr. ö. g. Sammanträde 2:dra onsdagen hvarje månad, G-salen, Folkets Hus.

Mössömmerskornas fackf. Ord. fru Hilma Wiberg, Norrtullsgatan 15. Sammanträde 1:sta tisdagen hvarje månad, Kv. Fackf. exp., Folkets Hus, 4 tr.

Rosettsömmerskefackf. Ord. frk Gertrud Kuno, Jakobsbergsgatan 31, 1 tr. ö. g. Sammanträde 2:dra tisdagen hvarje månad, Kv. Fackf. exp., Folkets Hus, 4 tr.

Stockholms Damskrädderi. Ord. hr Aug. Östberg, Bengt Ekenhjelmögatan 5, n. b. Sammanträde 3:dje måndagen i hvarje månad, F-salen, Folkets Hus.

L. M. Erikssons Kvinnoklubb. Ord. frk Frida Aman, Badstugatan 3, 5, 3 tr. Sammanträde 4:de onsdagen i hvarje månad, G-salen, Folkets Hus.

Badbetjäningens förening. Ord. hr Aug. Gustafsson, Regeringsgatan 6, 2 tr. Sammanträde 2:dra söndagen i hvarje månad, F-salen, Folkets Hus.

Liljeholmens Linneklubb. Ord. frk Ida Skog, Lindagatan 35, 1 tr.

Kungsholmens Linneklubb. Ord. frk Emy Engkvist, S:t Eriksgatan 15, n. b.

Landsorten.

Malmö, Kappsömmerskornas fackf. Ord. frk Anna Nilsson, Kapstensgatan 22. Sammanträden 3:dje torsdagen i hvarje månad, Folkets Hus, sal 4.

Falun, Sömmerskefackf. Ord. hr Axel Wallin, Hyttgatan 4 B. Sammanträde 2:dra tisdagen hvarje månad, Arbetsföreningens lokal.

Eskilstuna Kappsömmerskefackf. Ord. frk Emma Andersson. Sammanträder 2:dra måndagen i hvarje månad, Arb.-Kommunens lokal.

Eskilstuna Mössömmerskefackf. Ord. frk Hanna Berglund, Åsgatan 79. Sammanträde 4:de måndagen i hvarje månad.

Sundsvalls Sömmerskefackf. Ord. fru Aguilina Olsson, Östermalm 15. Sammanträde 2:dra och 4:de tisdagen hvarje månad & Sällskapet lokal, Östermalm.

Kooperativa Bageriföreningen Framtiden

Rekommenderar sina tillverkningar uti allmänhetens benägna åtanke

Försäljningsbodrar:

12 Birkagatan och 25 S:t Paulsgatan.

Morgonbris — *Arbeterskornas tidning* — utgifves af Kvinnornas fackförbund och utkommer en gång i kvartalet i slutet af mars, juni, sept. och dec.

Morgonbris är den enda tidning inom arbetarörelsen som redigeras uteslutande för kvinnorna och deras intressen och bör den därför läsas af alla intresserade arbeterskor och arbetarhustrur.

Morgonbris kan erhållas genom prenumeration å alla postkontor och kostar 50 öre pr år.

Morgonbris säljes i lösnummer å 10 öre genom de flesta *Arbetarekommuner, Soc.-Dem. Ungdomsklubbar, Kvinnoklubbar* samt genom en del *fackförbund*.

Redaktionskommitten.

Arbetarkvinnor i Dalarne!

En tidning som på samma gång är organ för arbetarepartiet och nyhetstidning för Dalarne är

ARBETARBLADET

Anländer till Falun, Borlänge, Ludvika, Grängesberg, Smedjebacken o. s. v. redan på middagen utgifningsdagen. Utkommer hvarje söckendag och kostar för år kr. 6:—, för kvartal kr. 1:60.

Tjänarinnebladet

utgifvet af Stockholms Tjänarinneförening, utkommer under 1906 sex gånger, och kostar för helt år 35 öre, postbefordringsafgiften inberäknad. Prenumeration kan ske inom Stockholm på Tjänarinneföreningens expedition, Grefvegatan 20. C, och i landsorten genom att till samma ställe med postanvisning insända 35 öre och tydlig adress.

Arbeterskor, organisera Eder och sluten Eder till Kvinnornas Fackförbund.

Stockholm 1906. A.-B. Arbetarnes tryckeri.

Redovisning

för uttagna tidningar bör snarast insändas under adress:

Anna Sterky, Kvinnornas Fackförbunds Expedition, Folkets Hus, Stockholm.

Pris 10 öre